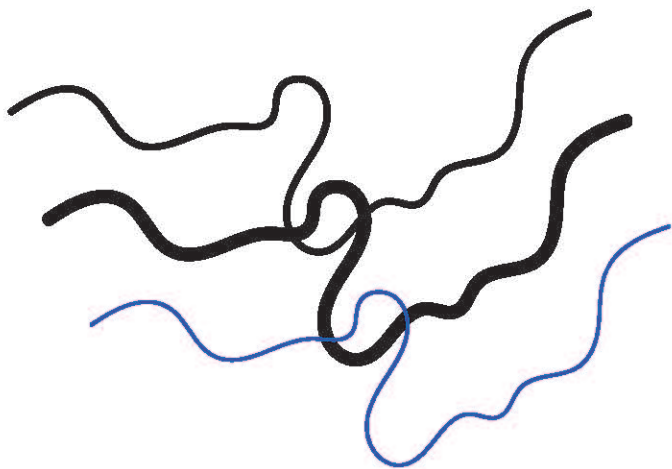

Descoperă arhitectura

ART NOUVEAU

din Timișoara
prin 3 trasee tematice

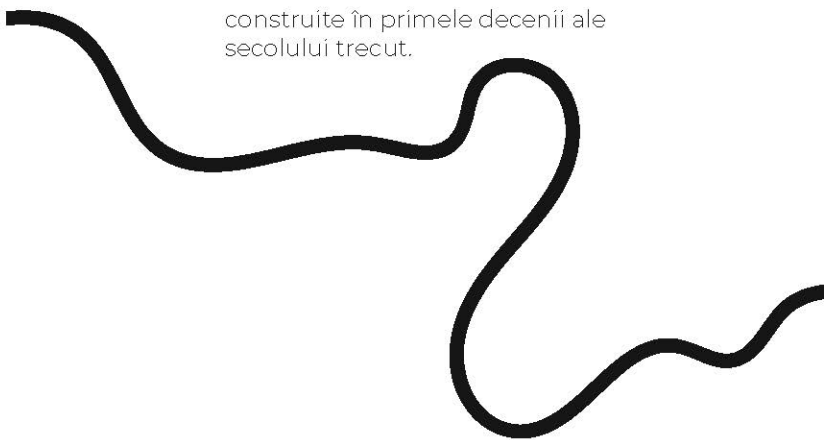

Descoperă arhitectura
Art Nouveau din Timișoara
prin 3 trasee tematice

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOLDOVAN, MIHAI-CLAUDIU

Descoperă arhitectura Art Nouveau din Timișoara prin 3 trasee
tematice / Mihai-Claudiu Moldovan. - București : Patrimonia, 2022
ISBN 978-606-95194-3-1

Stilul Art Nouveau a avut diferite manifestări în oraș, în funcție de perioada și zona de inserție. De la fațadele exuberant decorate cu elemente antropomorfe și zoomorfe din zona Pieței Plevnei, la palatele monumentale din centrul orașului caracterizate de decorațiuni geometrice și până la palatele de raport din cartierul Fabric care îmbină armonios elemente Szecesszió cu elemente ale repertoriului clasicist, orașul Timișoara oferă numeroase scenografii urbane unice în care protagonistul este stilul Art Nouveau. În paginile ce urmează vă propunem trei trasee tematice care prezintă principalele direcții de manifestare a stilului, conținând cele mai relevante edificii arhitecturale construite în primele decenii ale secolului trecut.

1. Traseul 1900 incipient

Traseul florilor și al animalelor

Traseul florilor și al animalelor, desfășurat în jurul Pieței Plevnei din cartierul istoric Elisabetin, prezintă imobile realizate în prima perioadă de manifestare a stilului Art Nouveau în Timișoara, sub forma unei arhitecturi narative, în care predomină decorațiunile florale, vegetale și zoomorfe.

Punct pornire: Podul Traian

Punct final: Piața Plevnei

Durata: 1 oră

2. Traseul 1900 matur

Traseul Szecesszió geometric

Traseul Szecesszió geometric, desfășurat în zona centrală a orașului, surprinde imobilele din a doua perioadă de manifestare a stilului Art Nouveau în Timișoara, caracterizat de edificii de mari dimensiuni în care decorația fațadelor este abstractizată și geometrizată.

Punct pornire: Piața Victoriei

Punct final: Piața Unirii

Durata: 1 oră

3. Traseul Szecesszió în Fabric

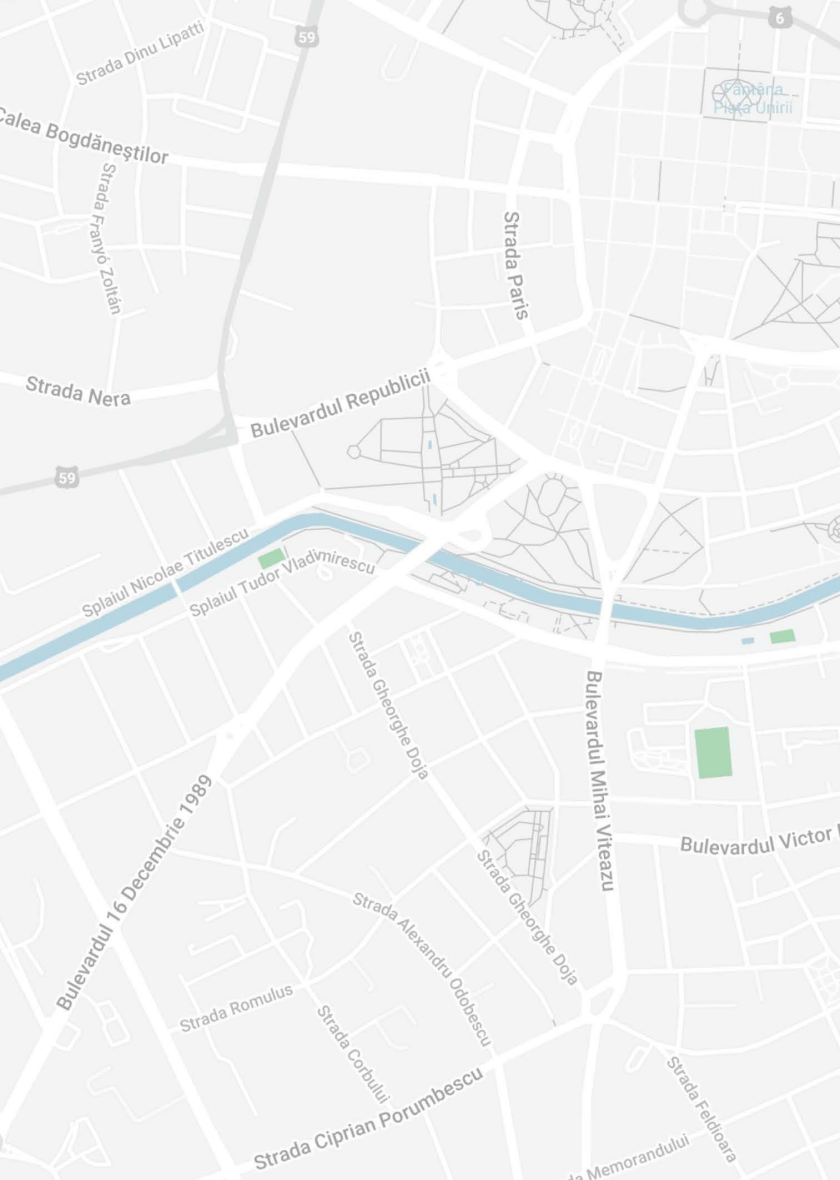
Transformarea unei lumi

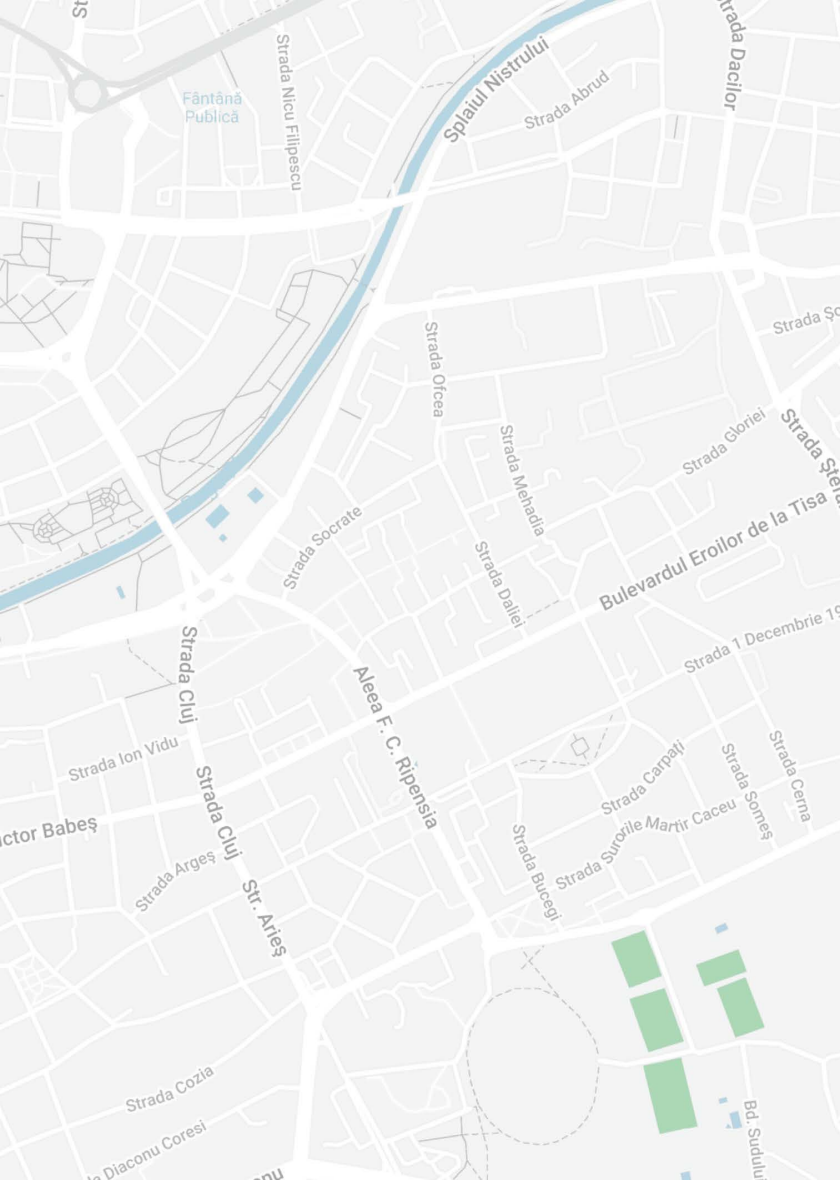
Cel de-al treilea traseu tematic explorează transformarea prin care cartierul istoric Fabric a trecut la începutul secolului XX, prin ilustrarea a șase clădiri emblematic construite în curentul Szecesszió, astăzi adevărate ambasadoare ale cartierului.

Punct pornire: Podul Decebal

Punct final: Piața Traian

Durata: 1 oră

Fântână
Publică

Strada Nicu Filipescu

Splaiul Nistrului

Strada Abrud

Strada Dacilor

Strada Ofcea

Strada Mehadia

Strada Daliei

Strada Socrate

Strada Cluj

Strada Ion Vidu

ctor Babeș

Strada Argeș

Strada Cluj

Str. Arieș

Aleea F. C. Ripensia

Strada Cozia

la Diaconu Coresi

Strada Carpați

Strada Bucegi

Strada Surorile Martir Caceu

Strada Sorneș

Strada Cerna

Strada 1 Decembrie 19

Bulevardul Eroilor de la Tisa

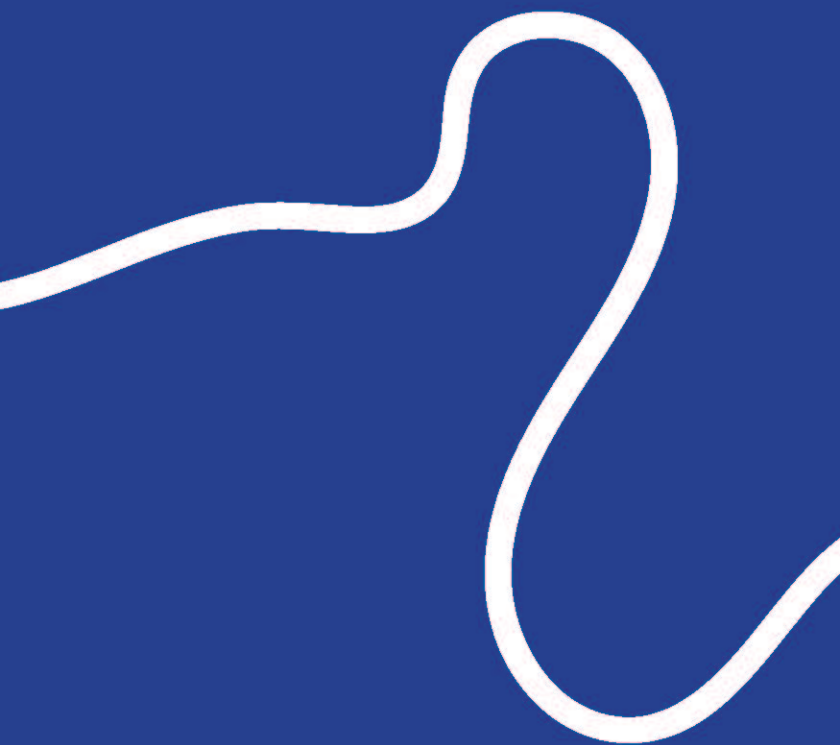
Strada Gloriei

Strada Ștefan

Bd. Sudului

Traseul 1900 incipient

Traseul florilor și al animalelor

Traseul florilor și al animalelor, desfășurat în jurul Pieței Plevnei din cartierul istoric Elisabetin, prezintă principalele imobile realizate în prima perioadă de manifestare a stilului Art Nouveau în Timișoara, sub forma unei arhitecturi narative, în care predomină decorațiunile florale, vegetale și antropomorfe, dar mai ales cele zoomorfe.

Punct pornire: Podul Traian

Punct final: Piața Plevnei

Durata: 1 oră

Clădiri incluse în traseu: (marcaj albastru)

1.1 Palatul Societății de regularizare a apelor
Timiș-Bega

1.2 Palatul de raport Franz (Ferencz) Marschall

1.3 Casa Reiter Mór

1.4 Casa Alajos Gregor

1.5 Casa Romulus Nikolin

1.6 Casa Hartlauer János

Clădiri Art Nouveau din proximitate, care pot fi descoperite: (contur marcaj)

1.a Palatul de raport Weismayr Ferencz

1.b Palatul de raport Bécsi Dezső

1.c Casa Adolf Neufeld

1.d Casa László Vaniss și soția

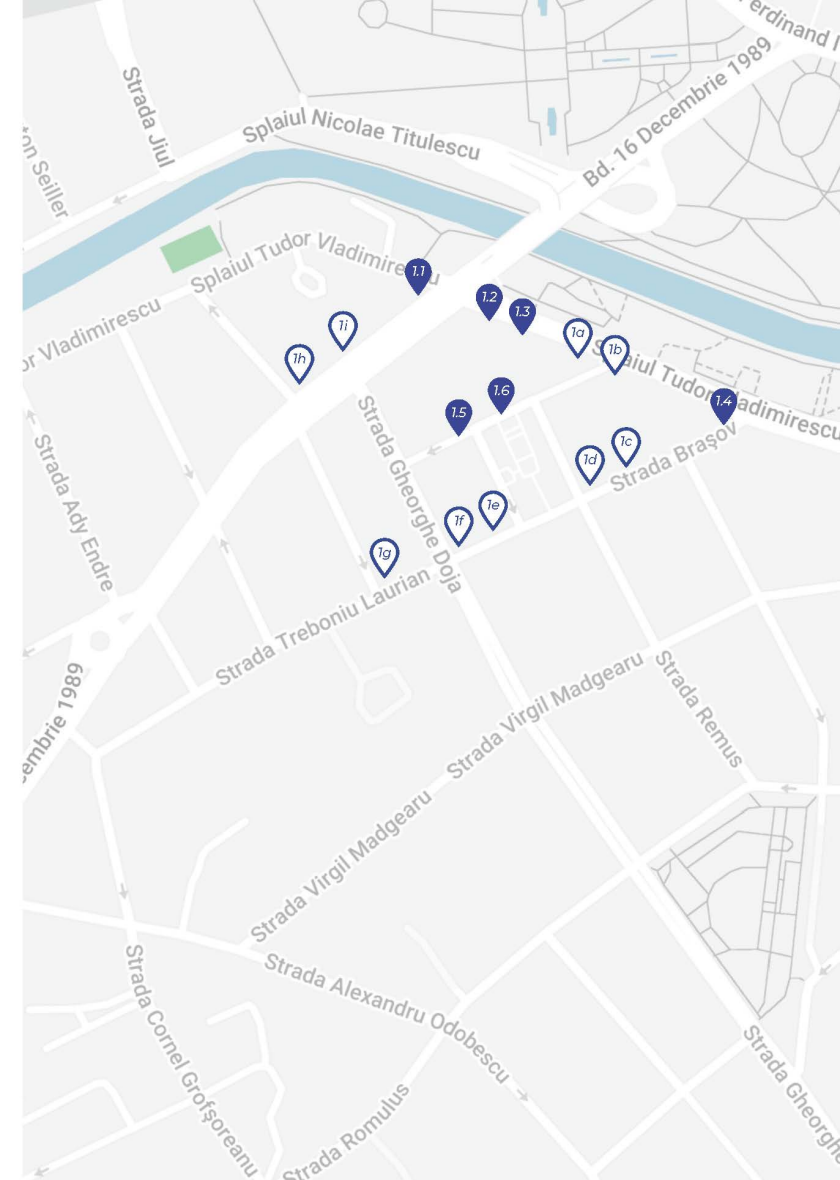
1.e Casa Marx Dezső

1.f Casa văduvei Blau Lajos

1.g Palatul de raport Mátyás Christian

1.h Palatul Cazinoului Ținutului de Sud

1.i Palatul de raport István Nemes

Palatul Societății de regularizare a apelor Timiș-Bega

Adresă: Iosefin, Piața Sfânta Maria, nr. 2

Arhitect: Lipót Baumhorn

Autorizație de construire: 13 august 1900

Autorizație de locuire: 29 august 1901

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: instituție publică

Palatul Apelor, așa cum a rămas cunoscut de-a lungul timpului, este prima clădire a traseului 1900 incipient, care ne întâmpină cu o serie de ornamente zoomorfe de sorginte acvatică, dintre care remarcăm reprezentări de pești, delfini, scoici sau căluți de mare, ilustrați singular sau în compoziții elaborate. Nu lipsesc nici chipurile de femei, mascaronii Art Nouveau sau motivul Omului Verde, toate acestea împletindu-se pe fațadele clădirii proiectată de arhitectul Lipót Baumhorn în primii ani ai secolului trecut. Melanjul dintre repertoriul clasicist și ornamentele specifice stilului Art Nouveau este reprezentativ pentru stilul arhitectului din Budapesta. Din punct de vedere compozițional, clădirea se remarcă prin jocul volumetric al acoperișurilor, cât și prin fațada monumentală de colț, care conține și aparatul de acces în clădire, precum și un turn zvelt îmbrăcat în tablă și bogat decorat.

1.2

Palatul de raport Franz (Ferencz) Marschall

Adresă: Elisabetin, splaiul Tudor Vladimirescu, nr. 12

Arhitect: Martin Gemeinhardt

Autorizație de construire: 14 decembrie 1903

Autorizație de locuire: 1 noiembrie 1904

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Cum traversăm Bulevardul 16 Decembrie, trecând astfel din cartierul istoric Iosefin în cartierul istoric Elisabetin, ne întâmpină palatul de raport construit de comerciantul local Franz Marschall. Fațadele acestuia impresionează prin exuberanța plastică a fațadelor, care împletesc ornamente antropomorfe, zoomorfe și fitomorfe specifice arhitecturii Art Nouveau, cu motive de inspirație neogotice. Varietatea de ornamente copleșește, fiind prezente reprezentări de berbeci, fluturi și delfini, Pomul Vieții, struguri sau ghirlande de flori, alături de chipuri de femei și reprezentări ale motivului Omului Verde. Motivul liniei sinuoase este nelipsit, aceasta unduindu-se pe toată suprafața fațadelor. Imobilul atrage și prin volumetria dezinvoltă, în special a zonei de colț, marcată de un bovindou monumental care se întinde pe înălțimea a două niveluri, fiind flancat de alte două bovindouri poligonale, toate decorate în același melanj Art Nouveau-neogotic.

Casa Reiter Mór

Adresă: Elisabetin, Splaiul Tudor Vladimirescu, nr. 11

Arhitect: necunoscut

Autorizație de construire: 9 februarie 1904

Autorizație de locuire: 1 noiembrie 1904

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Următoarea casă a traseului ne poartă într-o lume a decorației vegetale, în care motivul Pomului Vieții dictează întreaga compoziție a fațadei. Casa cu un singur etaj, construită de comerciantul de cherestea Reiter Mór la începutul secolului trecut, prezintă puternice influențe volumetrice ale Art Nouveaului francez, având însă o plastică a fațadelor specifică curentului Szecessió central-european. Regăsim reprezentări ale Pomului Vieții în ipostază înflorit, panouri florale, cât și decorațiuni geometrice. Dar cu siguranță elementul cel mai recognoscibil al imobilului îl reprezintă intradosurile celor două bovindouri, care sunt tratate integral cu un câmp de frunze de castan, generând o textură unică în peisajul decorativ al orașului. Casa prezintă surprize și la apropiere, de o mare finețe artistică fiind și broasca sau clanța porții, decorate cu aceleași motive Szecessió.

1.4

Casa Alajos Gregor

Adresă: Elisabetin, Splaiul Tudor Vladimirescu, nr. 6

Arhitect: necunoscut

Autorizație de construire: aprilie 1906

Autorizație de locuire: 1907

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Finalizată în anul 1907, casa amplasată la intersecția splaiului Tudor Vladimirescu cu strada Brașov impresionează prin decorațiunile florale, pe care le regăsim deasupra fiecărei ferestre de la etajul imobilului. Parte dintr-un ancadrament de excepție, specific stilului Art Nouveau, motivul florii ritmează întreaga fațadă, acesta fiind regăsit și în cadrul frontoanelor sau deasupra porții de acces în clădire. Imobilul, compus din demisol, parter și un etaj, a fost construit între anii 1906 și 1907 la cererea lui Alajos Gregor, arhitectul edificiului fiind însă necunoscut. Construcția a ridicat probleme specifice datorită formei parcelei, rezolvarea zonei de colț venind sub forma unei mici grădini închise cu un gard de cărămidă și fier forjat, de mare valoare artistică. Clădirea păstrează surprize și la interior, unde putem descoperi deasupra casei scării un luminator Art Nouveau.

Casa Romulus Nikolin

Adresă: Elisabetin, strada General Henri Berthelot, nr. 4

Arhitect: Martin Gemeinhardt

Autorizație de construire: 9 februarie 1904

Autorizație de locuire: 14 septembrie 1904

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Cunoscută drept „Casa cu păuni” datorită celor patru panouri decorative care înfățișează păuni în decoruri vegetale, casa construită de frizerul Romulus Nikolin la începutul secolului trecut este una dintre cele mai cunoscute și îndrăgite clădiri Art Nouveau din Timișoara. Construită după planurile arhitectului Martin Gemeinhardt, casa atrage privirile trecătorilor prin bogăția ornamentală a fațadei, în special prin decorațiunile zoomorfe care înfățișează păuni, bufnițe, lupi și porumbei. Un alt element recognoscibil al clădirii îl reprezintă motivul Pomului Vieții - un leitmotiv al arhitectului Martin Gemeinhardt, element care marchează și axa de simetrie a fațadei, ce se naște deasupra porții de acces în clădire, la rădăcinile acestuia putându-se vedea și un scut care conține inițialele comanditarului. Coronamentul pomului se desface la nivelul cornișei, întinzându-se pe toată lățimea casei.

1.6

Casa Hartlauer János

Adresă: Elisabetin, Piața Plevnei, nr. 7

Arhitect: Martin Gemeinhardt

Autorizație de construire: 29 aprilie 1904

Autorizație de locuire: 1 noiembrie 1904

Statut protecție: parte din Situl urban „Vechiul cartier Iosefin”

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06098

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Ultima casă a traseului ne prezintă una dintre cele mai elaborate fațade Art Nouveau ale orașului din prima perioadă de manifestare a stilului.

Casa a aparținut croitorului Hartlauer János, fiind construită în primii ani ai secolului trecut după planurile aceluiași arhitect Martin Gemeinhardt.

Casa este considerată o soră a „Casei cu păuni”, recent vizitată în cadrul aceluiași front continuu.

Dacă în cazul casei surorî, regăseam o mulțime de animale, și pe fațada casei Hartlauer János observăm ornamente zoomorfe: descoperim aici de asemenea păuni, acum reprezentați frontal, în altorelief, bufnițe (atât sub geamurile ferestrelor de la etaj, cât și pe post de capitel al pilaștrilor fațadei), dar și veverițe sau animale acvatice.

Motivul florii este și el nelipsit, cele mai elaborate compoziții florale fiind deasupra accesului sau la nivelul cornișelor, consolele decorative de aici fiind printre cele mai complexe astfel de elemente din oraș.

Traseul 1900 matur

Traseul Szecesszió geometric

Traseul Szecesszió geometric, desfășurat în zona centrală a orașului, surprinde imobilele din a doua perioadă de manifestare a stilului Art Nouveau în Timișoara, caracterizat de edificii de mari dimensiuni în care decorația fațadelor este abstractizată și geometrizarată. Traseul explorează principalele palate de raport construite în Timișoara în perioada 1910-1913.

Punct pornire: Piața Victoriei

Punct final: Piața Unirii

Durata: 1 oră

Clădiri incluse în traseu: (marcaj albastru)

2.1 Palatul de raport György Dauerbach

2.2 Palatul Lloyd

2.3 Palatul de raport Lipót Löffler și fiii

2.4 Palatul de raport al Băncii de credit

2.5 Palatul de raport Agoston Galgon

2.6 Palatul de raport Salamon Brück

Clădiri Art Nouveau din proximitate, care pot fi descoperite: (contur marcaj)

2.a Ansamblul liceului piarist

2.b Palatul de raport Szécheny

2.c Palatul de raport Lajos (Ludwig) Hilt

2.d Palatul de raport Arnold Merbl

2.e Palatul de raport Ernő Neuhausz

2.f Palatul de raport Hermann Brach

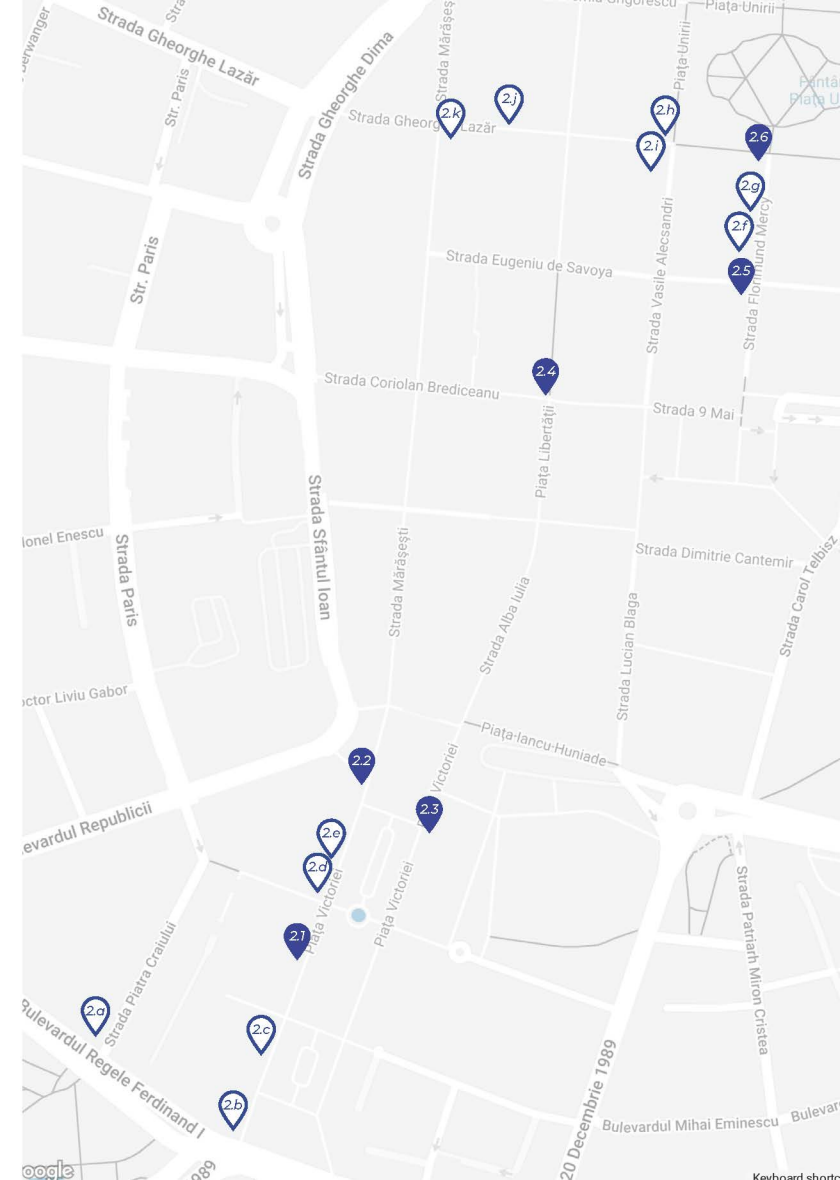
2.g Palatul de raport Ferencz Emmer

2.h Palatul episcopiei ortodoxe sârbe

2.i Palatul Băncii de scont

2.j Palatul de raport László Králik

2.k Palatul de raport al comunității israelite

2.1

Palatul de raport György (Georg) Dauerbach

Adresă: Cetate, Str. Dr. Nicolae Păulescu nr. 1/

str. Johann Wolfgang Goethe nr. 2

Arhitect: László Székely

Autorizație de construire: 12 iulie 1911

Autorizație de locuire: 1912

Statut protecție: parte din Ansamblul urban interbelic „Corso”

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06115

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Unul dintre cele mai impunătoare edificii în stilul Art Nouveau din Timișoara este cu siguranță palatul cu trei etaje construit de György Dauerbach în decurs de numai un an de zile, între 1911 și 1912. Amplasat pe locul fostelor ziduri ale Cetății Timișoarei, palatul care ocupă singur un întreg cvartal urbanistic a fost construit după planurile fostului arhitect șef al orașului, László Székely. Clădirea prezintă o fațadă simetrică, temperată din punct de vedere decorativ, remarcându-se prin silueta impunătoare, prin jocul generat de frontoanele frânte în stil Szecesszió și volumetria supraînălțată a acoperișului, procedeu specific arhitecturii timișorene din anii premergători Primului Război Mondial. Deasupra parterului comercial care se întinde pe toată lungimea clădirii, relația volumetrică dintre balcoane, logii și bovîndouri ritmează fațada imobilului, definită de accente verticale.

2.2

Palatul Lloyd

Adresă: Cetate, Piața Victoriei nr. 2

Arhitect: Lipót Baumhorn

Autorizație de construire: 29 august 1910

Autorizație de locuire: 29 septembrie 1912

Statut protecție: parte din Ansamblul urban interbelic „Corso”

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06115

Accesibilitate: instituție publică

Următoarea clădire din traseu o reprezintă **Palatul Lloyd**, fiind prima dintre clădirile care s-au construit pe zona fostelor fortificații bastionare de la sudul Cetății. Operă a celebrului arhitect din Budapesta, Lipót Baumhorn, edificiul prezintă o statură impunătoare, cu trei fațade bogat decorate. Plastica fațadelor îmbină elemente ale limbajului clasicist cu detalii specifice curentului Szecesszió, dintre care remarcăm liniile dinamice ale frontoanelor, decorațiunile antropomorfe, cât și statuile alegorice de mari dimensiuni amplasate pe fațada principală a clădirii. Compus din subsol, parter comercial și trei etaje, edificiul a fost construit din fondurile societății Lloyd, la etajul clădirii funcționând bursa de mărfuri și bursa agricolă. Datorită amplasării sale, a funcționalității spațiale interioare, dar și a esteticii sale deosebite, Palatul Lloyd a adăpostit de-a lungul timpului multiple funcțiuni, astăzi fiind sediul central al celei mai mari universități a orașului.

2.3

Palatul de raport Jakab (Jakob) Löffler și fiii

Adresă: Cetate, Piața Victoriei nr. 1

Arhitect: Henrik Telkes

Autorizație de construire: 18 martie 1912

Autorizație de locuire: 1 mai 1913

Statut protecție: parte din Ansamblul urban interbelic „Corso”

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06115

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Următoarea oprire a traseului ne poartă la una dintre cele mai încântătoare manifestări în arhitectura locală a curentului Szecesszió, palatul de raport al familiei Löffler. Construit într-un timp record, între martie 1912 și mai 1913, după planurile arhitectului local Henrik Telkes, edificiul impresionează prin monumentalitate și prin bogăția decorativă a fațadelor. Acestea sunt marcate de bovindouri semicirculare, unite prin logii și șiruri de balcoane, și ornate cu motive geometrice și antropomorfe specifice curentului Szecesszió, precum și prin statui de mari dimensiuni, operă a sculptorului Géza Rubletzky. Jocul volumetric al acoperișului este unul extrem de complex, definit de frontoane, ruperi de pante și detalii de tinichigerie delicat executate. Parterul comercial al clădirii funcționa ca un soclu pentru întreg edificiul, astăzi din păcate fiind pierdute vitrinele istorice din lemn.

2.4

Palatul băncii de credit

Adresă: Cetate, str. Coriolan Brediceanu, nr. 2

Arhitect: László Székely

Autorizație de construire: 26 octombrie 1911

Autorizație de locuire: 1912

Statut protecție: parte din Situl urban Cartierul „Cetatea Timișoara”

Cod LMI 2015: TM-II-s-A-06095

Accesibilitate: privat / imobil de locuințe

Părăsind Piața Victoriei ajungem în Piața Libertății, pentru a ne opri la singura clădire construită în acest loc după anul 1900. Dacă până la începutul secolului XX, pe amplasamentul actualei clădiri exista una dintre cele mai vechi biserici din Timișoara, în locul ei arhitectul-șef al orașului, László Székely, a proiectat un impozant palat de raport cu 3 etaje. Clădirea se remarcă prin turnul de colț puternic decorat, prin jocurile volumetrice ale acoperișului masiv și frontoanelor, cât și prin ornamente de detaliu, precum micile inimioare care decorează feroneriile balcoanelor. Un alt element definitoriu al clădirii îl reprezintă cele două cartușe cu basoreliefuri alegorice, amplasate simetric în raport cu aparatul de acces în clădire. Decorația fațadelor este specifică stilului arhitectului László Székely care îmbină elemente ale vocabularului clasic adaptate curentului Szecesszió.

2.5

Palatul de raport Ágoston Galgon

Adresă: Cetate, str. Eugeniu De Savoya, nr. 9

Arhitect: Jenő Klein

Autorizație de construire: 6 iunie 1911

Autorizație de locuire: 1912

Statut protecție: parte din Situl urban Cartierul „Cetatea Timișoara”

Cod LMI 2015: TM-II-s-A-06095

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Palatul de raport construit de Ágoston Galgon între anii 1911 și 1912 reprezintă următoarea oprire a traseului nostru, acesta marcând intersecția străzilor Eugeniu de Savoya și Mercy. Prevăzut inițial cu 9 apartamente și 35 de camere, edificiul este un reprezentant de seamă al perioadei mature a curentului Szecesszió în Timișoara, prezentând compoziții puternic geometrizzate, specifice fazei târzii a curentului, fără a lipsi însă și elemente decorative antropomorfe, precum mascaronii Art Nouveau care ritmează zonele de capitel ale pilaștrilor. Din punct de vedere morfologic se evidențiază bovindoul de colț pe înălțimea a două etaje, care marchează colțul clădirii, sau cupola de colț. La nivel plastic, remarcăm basoreliefurile de la nivelul primului etaj, reprezentând siluete feminine surprinse în mișcări de dans sau finialul de acoperiș, rezolvat sub forma unui cocoș din tablă.

2.6

Palatul de raport Salamon Brück

Adresă: str. Florimund Mercy, nr. 9

Arhitect: László Székely

Autorizație de construire: 16 aprilie 1910

Autorizație de locuire: 18 iunie 1911

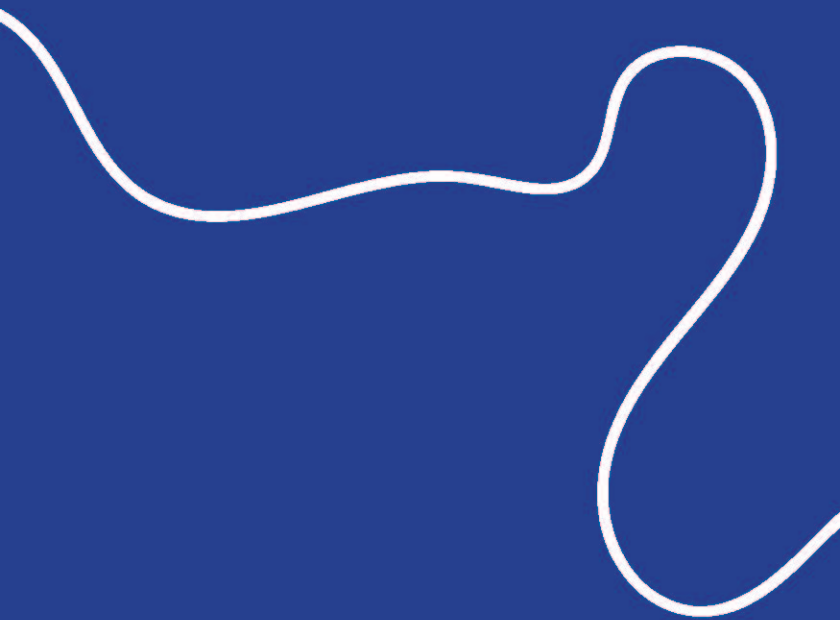
Statut protecție: parte din Situl urban Cartierul „Cetatea Timișoara”

Cod LMI 2015: TM-II-s-A-06095

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Ultima clădire a Traseului 1900 matur este cu siguranță una dintre cele mai recognoscibile siluete ale orașului, aceasta înălțându-se zvelt în Piața Unirii din Timișoara, într-un decor scenografic preponderent baroc și eclectic. Cromatica puternică roșie-verde, jocul volumetric al acoperișului, ornamentele Szecesszió și detaliile ceramice specifice arhitecturii maghiare plasează Palatul de raport Salamon Brück drept unul dintre favoritele orașului, atât pentru timișoreni, cât și pentru turiști. Clădirea se remarcă prin volumetria sa asimetrică, marcată de bovindoul monumental amplasat la colțul clădirii, bogat decorat cu motive geometrice și zoomorfe stilizate. Complexitatea volumetrică a construcției, exuberanța plastică a detaliilor, dar și folosirea ultimelor tehnologii constructive ale vremii, fac din palatul construit de Salamon Brück una din cele mai pure manifestări ale filosofiei curentului Szecesszió din Timișoara, definind o operă totală.

Traseul Secession în Fabric
Transformarea unei lumi

Cel de-al treilea traseu tematic explorează transformarea prin care trece cartierul istoric Fabric la începutul secolului trecut, prin prisma a șase clădiri emblematice construite în curentul Szecesszió, astăzi adevărate ambasadoare ale cartierului.

Punct pornire: Podul Decebal

Punct final: Piața Traian

Durata: 1 oră

Clădiri incluse în traseu: (marcaj albastru)

1.1 Palatul de raport Băile Neptun

1.2 Palatul de raport Karl Kunz

1.3 Palatul de raport Franz Anheuer

1.4 Palatul Ștefania

1.5 Palatul Mercur (Palatul de raport Béla Fiatska)

1.6 Palatul de raport Antal (Anton) Nägele

Edificii Art Nouveau din proximitate, care pot fi descoperite: (contur marcat)

3.a Podul Decebal

3.b Poarta de acces în parcul Regina Maria

3.c Palatele de raport Károly Kiss

3.d Palatul văduvei Székely

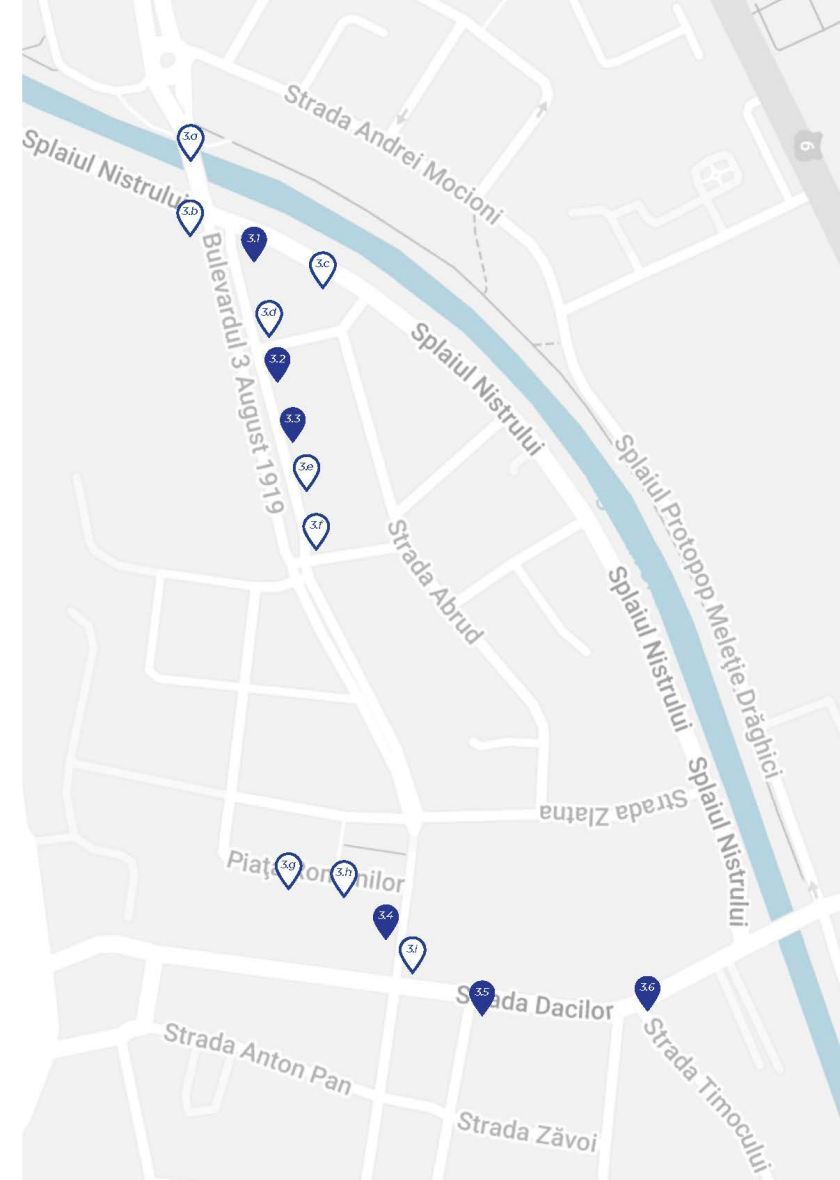
3.e Palatul Ignacz Heymann

3.f Palatul de raport Miksa (Max) Steiner

3.g Casa Frank Mór

3.h Palatul de raport Róna Miksa

3.i Palatul Contesei Anna Mirbach

Splaiul Nistrului

Strada Andrei Mocioni

Bulevardul 3 August 1919

Splaiul Nistrului

Splaiul Protopop. Melețe. Drăghici

Splaiul Nistrului

Strada Zlatna

Splaiul Nistrului

Strada Abrud

Strada Dacilor

Strada Timocului

Strada Zăvoi

Strada Anton Pan

Piața Copiilor

3.1

Palatul Băile Neptun

Adresă: Fabric, Splaiul Nistrului, nr. 1

Arhitect: László Székely

Autorizație de construire: 30 martie 1912

Autorizație de locuire: 1914

Statut protecție: parte din Ansamblul urban „Fabric” (II)

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06097

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Accesul în cartierul istoric Fabric e străjuit de ansamblul compus din clădirea **Palatului Neptun**, Podul Decebal și poarta monumentală de acces în Parcul Regina Maria. Toate cele trei edificii, exponente ale curentului Szecesszió, formează un ansamblu unitar, reprezentativ pentru arhitectura locală a începutului de secol XX, și pentru transformările prin care a trecut Fabricul la începutul secolului trecut. Palatul Neptun a fost ridicat după planurile fostului arhitect șef al orașului, László Székely, fiind finalizat chiar înaintea izbucnirii celui de-Al Doilea Război Mondial. Edificiul care a avut inițial funcțiunea de băi publice, alături de apartamente de închiriat, atrage atât prin dimensiunile grandioase, cât și prin excelenta poziționare urbană. Plastica fațadelor este una reținută, reprezentativă pentru perioada matură a stilului în Timișoara, în care predomină decorația geometrică.

3.2

Palatul Karl Kunz

Adresă: Fabric, bulevardul 3 August 1919, nr. 3

Arhitect: Ede Reiter

Autorizație de construire: 6 septembrie 1902

Autorizație de locuire: 29 octombrie 1903

Statut protecție: parte din Ansamblul urban „Fabric” (II)

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06097

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Dacă primul cvartal care ne întâmpină era compus din edificii exponente ale perioadei mature a curentului Szecesszió în Timișoara, continuând drumul spre inima cartierului Fabric întâlnim un front continuu format din patru edificii construite în primii ani ai secolului trecut. Primul dintre acestea, finalizat în anul 1903, impresionează prin exuberanța plastică a fațadelor, în special a zonei de racord dintre cele două fațade, rezolvată în segment de arc de cerc, în cadrul căreia regăsim coloane angajate cu capiteluri sub forma unor chipuri de femeie. Deasupra acestora, în cadrul unei frize decorative care unește întreg edificiul, sunt reprezentați în panouri vegetale șerpî. La interior clădirea păstrează unul dintre cele mai frumoase și elaborate pasaje de acces ale orașului.

3.3

Palatul Franz Anheuer

Adresă: Fabric, bulevardul 3 August 1919, nr. 5

Arhitect: Ede Reiter

Autorizație de construire: 21 mai 1900

Autorizație de locuire: 1 aprilie 1901

Statut protecție: parte din Ansamblul urban „Fabric” (II)

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06097

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Următoarea oprire din traseul nostru ne prezintă una dintre cele mai recognoscibile secvențe plastice ale patrimoniului timișorean, în cadrul fațadei palatului de raport comandat de Franz Anheuer, finalizat în primul an al secolului trecut. Aici găsim motivului Îngerului feminin alături de lire, într-un decor vegetal specific curentului Szecesszió, care se răspândește pe tot câmpul cornișei. Creație a arhitectului Eduard Ede Reiter, clădirea compusă din demisol, parter și două etaje prezintă o morfologie spațială și constructivă încă bazată pe tehnologia și viziunea arhitecturală a sfârșitului de secol XIX, doar ornamentația fațadei anunțând noua mișcare artistică a anilor 1900. Sugestii ale noului limbaj regăsim și la nivelul grilajelor de protecție de la nivelul soclului sau în cadrul balustredelor de la cele două bovindouri amplasate la extremitățile fațadei.

3.4

Palatul Ștefania

Adresă: Fabric, Piața Romanilor nr. 1 / str. Ștefan cel Mare, nr. 2

Arhitect: László Székely

Autorizație de construire: 1908

Anul finalizării: 1909

Statut protecție: parte din Ansamblul urban „Fabric” (II)

Cod LMI 2015: TM-II-a-A-06097

Accesibilitate: privat / imobil de locuințe

Povestea apariției Palatului Ștefania în contextul urban al cartierului Fabric este reprezentativă pentru transformările prin care a trecut cartierul la începutul secolului trecut. Acesta face parte din procesul de modernizare al orașului, caracterizat de lărgirea arterelor principale și demolarea caselor existente, urmată de mobilarea noilor bulevarde cu clădiri de prestigiu, ridicate în noul stil. Operă a arhitectului-șef al orașului, László Székely, edificiul a fost finalizat în anul 1909, având funcțiunea de palat de raport al Primăriei. Construcția conține toate ingredientele rețetei mature a Szecesszió-ului Timișorean: o compoziție volumetrică aparte, asimetrică, definită de jocuri ale frontoanelor și ale acoperișurilor înalte, alături de o decorație elaborată a fațadei care îmbină motive ale Artei 1900, precum mascaroni stilizați și geometrizați, frize geometrice sau decorațiuni antropomorfe, cu elemente ale repertoriului clasic.

3.5

Palatul Mercur

(Palatul de raport Béla Fiatska)

Adresă: Fabric, Piața Traian, nr. 2

Arhitect: Arthur Tunner

Autorizație de construire: 13 iunie 1908

Autorizație de locuire: 1 aprilie 1909

Statut protecție: parte din Situl urban „Fabric” (I)

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06096

Accesibilitate: privat / imobil de locuințe

Silueta zeului **Mercur** alături de caduceul său, pășind pe globul pământesc deasupra Pieței Traian, reprezintă una dintre cele mai scenice imagini ale patrimoniului local. Statuia de mari dimensiuni este amplasată deasupra colțului palatului de raport construit de Béla Fiatska, un cunoscut industriaș al orașului de la cumpăna secolelor trecute. Edificiul, la a cărei construcție și-a adus aportul și arhitectul local Arthur Tunner, un colaborator al celebrului arhitect budapestan Lipót Baumhorn, posedă multe dintre semnăturile sale stilistice. La nivel decorativ, clădirea impresionează prin exuberanța ornamentelor, în special cele de origine antropomorfă și vegetală: chipuri și busturi de femei în decor vegetal, compoziții florale și scuturi decorative, linii sinuoase încheiate în lovături de bici, toate acestea și multe altele prezente pe fațadele Palatului Mercur reprezentând expresii specifice Artei 1900.

FARMACIE

st. 1120

3.6

Palatul de raport Antal (Anton) Nägele

Adresă: Fabric, strada Dacilor, nr. 10

Arhitect: Henrik Telkes

Autorizație de construire: 23 august 1910

Autorizație de locuire: 18 iulie 1911

Statut protecție: parte din Situl urban „Fabric” (I)

Cod LMI 2015: TM-II-s-B-06096

Accesibilitate: privat / Imobil de locuințe

Ultima oprire a traseului dedicat arhitecturii Art Nouveau din cartierul Fabric ne conduce la baza palatului de raport construit de Antal Nägele, cunoscut astăzi mai mult după farmacia care funcționa la parterul edificiului, Farmacia Kovács - de altfel, funcțiunea persistă până în prezent, fenomen la care contribuie și cele două basoreliefuri de femei aflate care flanchează accesul în spațiul comercial. Expresii artistice de excepție mai găsim la nivelul frontoanelor din zona de colț a clădirii, sub forma unor compoziții realizate din chipuri de femei, linii sinuoase terminate în lovituri de bici și elemente geometrice simple, sau la nivelul cupolei, unde finialul de acoperiș este tratat sub forma Caduceului lui Mercur. La nivel general, edificiul atrage prin compoziția geometrică a acoperișurilor și a fațadelor, ritmată de frontoane, balcoane și retrageri în rezalit.

Proiectul ARTNOUVEAU2

Broșura *Descoperă Timișoara prin 3 trasee tematice* a fost produsă în cadrul proiectului ARTNOUVEAU2 - Consolidarea identității culturale a regiunii Dunării pornind de la moștenirea comună a patrimoniului ART NOUVEAU Strengthening the cultural identity of the Danube region by building on common heritage of ART NOUVEAU, co-finanțat din Fondurile Uniunii Europene (ERDF, IPA) prin Programul de Cooperare Transnațională Dunărea (Interreg Danube), în cadrul activității specifice Campanie promoțională dedicată patrimoniului Art Nouveau pentru industria turismului.

Proiectul ARTNOUVEAU2 se desfășoară în perioada 2020-2022 în parteneriat cu instituții de cercetare și instituții muzeale din alte 5 state riverane Dunării (Austria, Croația, Slovacia, Ungaria și Serbia). Obiectivul principal al proiectului este promovarea și punerea în valoare responsabilă și durabilă a patrimoniului cultural Art Nouveau ca instrument pentru consolidarea identității culturale regionale și pentru stimularea creșterii economice în regiunea Dunării.

Conținutul și realizarea broșurii au fost făcute la solicitarea Institutului Național al Patrimoniului de Asociația Prin Banat (text: Mihai-Claudiu Moldovan, grafica: Simona Giura, fotografiile: Flavius Neamciuc), având ca punct de pornire cercetările întreprinse în cadrul proiectului cultural Heritage of Timișoara, în perioada 2016-2021.

Echipa proiectului din partea Institutului Național al Patrimoniului: Irina Iamandescu (coordonator proiect, director adjunct monumente istorice), Lucia Leca (arhitect), Ana Chiricuță (restaurator), Simina Stan (istoric), Florentina Murea-Matache (arhitect) și Irina Dobriță (specialist comunicare).

Se distribuie gratuit.
Comercializarea este strict interzisă!

© Institutul Național al Patrimoniului
Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această publicație nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă prin mijloace de natură electronică, mecanică, de copiere, înregistrare sau alte forme, fără permisiunea prealabilă a Institutului Național al Patrimoniului.

Texte:

Mihai-Claudiu Moldovan

Grafică:

Simona Giura

Fotografii:

Flavius Neamciuc

Corectură:

Otilia Galescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOLDOVAN, MIHAI-CLAUDIU

Descoperă arhitectura Art Nouveau din Timișoara prin 3 trasee
tematice / Mihai-Claudiu Moldovan. - București : Patrimonia, 2022.
ISBN 978-606-95194-3-1

72

Se distribuie gratuit.
Comercializarea este strict interzisă!

The first part of the paper discusses the importance of understanding the underlying mechanisms of the observed phenomena. It highlights the need for a comprehensive theoretical framework that can account for the complex interactions between various factors. The second part of the paper presents a detailed analysis of the data, showing how the proposed model can effectively explain the observed patterns. The third part of the paper discusses the implications of the findings for future research and policy-making.

In conclusion, the paper emphasizes the significance of the research and the need for further exploration in this field. It also provides a list of references for further reading.

*Se distribuie gratuit.
Comercializarea este strict interzisă!*

